

Геостратегічні пріоритети України

А.Б. МІЩЕНКО

Київський національний університет культури та мистецтв,
Київ, Україна

Авторське резюме

Стаття присвячена аналізу основних геостратегічних пріоритетів України, які мають стати основою реалізації геостратегії розвитку країни та сприяти формуванню її міжнародної суб'єктності. Виявлено вплив зовнішньополітичних загроз на сучасний стан трансформації дво- та багатосторонніх відносин з глобальними геополітичними гравцями й центрами, що визначає необхідність перегляду системи ключових засобів та методів просування національних інтересів країни в умовах нового світового порядку. Встановлено субрегіональний рівень та стримувальний тип сучасної геостратегії України як результат основних суспільно-політичних процесів, що відбуваються в державі.

Оцінено вплив на Україну двох геополітичних гравців – Сполучених Штатів Америки та Російської Федерації, що залишає її малою державою, геополітичним центром (віссю), об'єктом боротьби, та роль таких суб'єктів міжнародних відносин на посилення та послаблення ролі України в глобальній системі прийняття рішень. Доведено, що з метою формування власної суб'єктності та посилення ролі у світовому масштабі, Україна змушена обирати новітні, асиметричні до застосованих проти неї, засоби і методи протидії зовнішньому впливу та встановленню контролю над національними територіями.

Ключові слова: геополітика; могутність держави; новий світовий порядок; міжнародна суб'єктність

Geostrategic priorities of Ukraine

A.B. MISHCHENKO

Kyiv national university of culture and arts,
Kyiv, Ukraine

Abstract

A new world order requires acquisition of an increased level of own geopolitical subjectivity in the international arena and a determination of priority level and type of own geostrategy from Ukraine.

The article proves that the political system of global dimension is built as a division of the states into large (The USA, Russia, China, etc.), middle (Canada, Italy, Turkey, South Korea, etc.), small (Georgia, Ukraine, Azerbaijan, etc.) and the dependent states that are unable to self-sufficient development and protection of national sovereignty. Understanding of the states is also distinguished as geopolitical players that carry out the influence on countries by political, economic or in a civilized manner-mental expansion and geostrategic centers that do not have possibilities but have the special location to press on countries-leaders changing their geostrategy, internal and external policy.

Ukraine here is the country of the second type and, thus, carries out unconscious influence and determines the actions of Russian Federation. It has been analyzed that Ukraine and other geostrategic centers always oriented on position and level of neighbour countries, studies their strengths and weaknesses, adopts the best elements of development and internal control, distances from negative tendencies and becomes certain symbiosis, mediator, in civilized manner-mental, socio-demographic and politically-economic influences.

It is well-proven that rational, objective and pragmatic realization by the country of its place and role discovers additional possibilities for obtaining and providing of own subjectivity in the international arena. For this purpose, Ukraine has to accept and confirm the type of own geostrategy in a corresponding format – deterrent (protective), - and define the level of its extension: subregional. Thus, going beyond the limits of the regional display and distribution of national interests, broadening to the bilateral collaboration with more powerful countries of the Atlantic and Baltic-Blacksea regions, taking into account basic foreign-policy threats. The confirmation of a selected course are normative legal documents that are confirmed by Verkhovna Rada of Ukraine and developed in other state institutions.

For example, Annual message of President of Ukraine to Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2016», acts of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, resolution of the Cabinet of Ministry of Ukraine etc. As a result, documents fix basic approaches, political events, symmetric and asymmetric mechanisms of realization of Ukrainian geostrategy.

Keywords: geopolitics; state power; new world order; international subjectivity

Геостратегические приоритеты Украины

А. Б. МИЩЕНКО

Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Авторское резюме

Статья посвящена анализу основных геостратегических приоритетов Украины, которые должны стать основой реализации геостратегии развития страны и способствовать формированию ее международной субъектности. Выявлено влияние внешнеполитических угроз на современное состояние трансформации двух и многосторонних отношений с глобальными геополитическими игроками и центрами, определяет необходимость пересмотра системы ключевых средств и методов продвижения национальных интересов страны в условиях нового мирового порядка. Установлено субрегиональный уровень и сдерживающий тип современной геостратегии Украины как результат основных общественно-политических процессов, происходящих в государстве.

Оценено влияние на Украину двух геополитических игроков – Соединенных Штатов Америки и Российской Федерации, оставляет ее малым государством, геополитическим центром (осью), объектом борьбы, и роль таких субъектов международных отношений на усиление и ослабление роли Украины в глобальной системе принятия решений. Доказано, что с целью формирования собственной субъектности и усиления роли в мировом масштабе, Украина вынуждена выбирать новые, асимметричные к примененным против нее, средства и методы противодействия внешнему воздействию и установить контроль над национальными территориями.

Ключевые слова: геополитика; могущество государства; новый мировой порядок; международная субъектность

Постановка проблеми. 2013-2016 роки стали найбільш кризовими та непередбачуваними у державотворенні України як молодій державі. Війна зруйнувала економіку та сприяла наростанню соціальної напруги та незадоволеності суспільства. Анексія Криму стала кричущим фактом порушення прав людини та недоторканності суверенітету країни, чим зруйнували міф про зобов'язання держав дотримуватися своїх зовнішніх зобов'язань. Світ постав перед новим порядком, правил для якого ще не сформовано, а тому знову стає актуальним домінування тих, хто володіє більшою геополітичною могутністю, апелюючи до використання зброї як єдиного засобу сили та ядерного потенціалу, як арсеналу тиску.

Для виявлення місця і ролі України в сучасній системі міжнародних відносин, а особливо для з'ясування її потенційних та пріоритетних напрямків просування національних інтересів, важливо окреслити це положення, орієнтуючись на сформовані підходи.

Аналіз досліджень і публікацій. Геополітика як наука досліджувала питання формування геостратегії та основних ознак могутності держави протягом усього періоду її становлення. Це й американська школа Ф. Мехена, Н. Спайкмена, З. Бжезинського й французька школа – Р. Арон, П. Аспер, П. Боніфас, Т. де Монбріаль тощо, російська школа, що представлена працями О. Дугіна, Г. Зюганова, С. Сулакшина і т.д., а також дослідження сучасних українських вчених – С. Рудницького, Ю. Липи, В.Горбуліна, А. Гольцова, які пропагують ідею незалежної й самостійної держави з урахуванням особливого місцезоташування й пошуком якісних союзників для посилення цієї ролі.

Новий світовий порядок став об'єктом до-

слідження таких учених, як Ж. Атталі, Е. Баталова, А. Богатурова, Х. Булла, Г. Каспарова, Г. Кіссінджера, Т. Фрідмана й Дж. Фрідмана, П. Шредера і багатьох інших. Варто наголосити на значній ролі в дослідженні цього процесу представників Римського клубу, що підготували ряд доповідей щодо впливу процесів глобалізації та нового світоустрою на зміну суспільного та політико-економічного розвитку суспільств, держав та регіонів.

За відомими типологіями систем міжнародних відносин (модель М. Каплана, модель А. Органскі, класифікація М. Вайта тощо) можна виявити спільні риси, які наводять вчені щодо класифікації держав світу та об'єднання їх під поняттями великих, середніх та малих.

Мета дослідження – виявити основні пріоритетні напрямки діяльності держави для вироблення та реалізації геостратегії України.

Виклад основного матеріалу. Варто зауважити, що основний акцент у дослідженні геополітичної могутності направлено не на кількісний показник населення, розмір території або місцезнаходження. В нашому дослідженні головний акцент спрямовано на аналіз комплексної могутності держави.

Досить тривалий період могутність держави визначалася передовсім як військова у поєднанні з вигодами географічного положення, що піддавалися математичному «обрахуванню». Усі інші – природні, демографічні та відтворювані – ресурси держави розглядалися насамперед у контексті нарощування військової сили, максимізації можливостей компенсації недоліків місцезнаходження держав або їх коаліцій [7, с. 30].

Характерним для французьких науковців та політичних діячів є акцентування тих критеріїв могутності, які, на їх думку, відіграють провідну роль у сучасному постіндустріальному світі, серед них: 1) демократизація міжнародного життя; 2) множинність на міжнародній арені конкуруючих структур, а отже зростання ролі міждержавних об'єднань (тому важливим інструментом реалізації могутності стає багатостороннє співробітництво на світовій арені); 3) зростання ролі регіональних чинників; 4) пріоритетність знань, а отже, виховання й освіти; 5) національна згуртованість; 6) управління інформацією та інформаційними мережами; 7) відображення (сприйняття) [9].

Виходячи з цього, узагальнимо, що великі держави мають: сукупну геополітичну могутність (ресурси та можливості контролювати простір), суттєвий вплив на світовий розвиток, ефективне забезпечення довготривалих та короткотривалих національних інтересів. У ХХІ столітті важовим елементом стає поширення й насадження політичних ідей та ідеалів, переваги ідеологічних систем, культурне просування цінностей тощо. Все це дозволяє неагресивними методами забезпечувати прихильність власного й контрольованого суспільства. До таких держав можна віднести США, Китай, Японію, ЄС.

Для середніх держав є характерним: обмежена могутність (перевага окремих напрямків військового, економічного, соціального або культурного), можливість впливати на прийняття рішень у глобальному масштабі, в окремих напрямках може конкурувати (формувати альтернативний або опозиційний напрям) з великою державою, активність у зовнішньополітичній діяльності щодо реалізації національних інтересів, прагнення або статус регіонального лідера. Такими державами є Росія, Індія, Бразилія, Туреччина й Канада тощо.

Основні риси малих держав можуть бути зведені до наступних: відсутність або надто обмежена могутність, відсутність можливості впливати на прийняття рішень на зовнішній арені переорієнтовує та зосереджує країну на питаннях внутрішнього розвитку, незначний регіональний вплив, пошук союзників у процесі реалізації національних інтересів тощо. До цього типу країн в загальній ієрархії міжнародної системи відносяться більшість держав світу в тому числі й Україна. Також це Грузія, Білорусія, Пд. Корея, Мексика, країни Латинської Америки та Пн. Африки тощо.

Окремою групою країн більшість учених виділяють так звані залежні країни, що не можуть захистити свій національний суверенітет наявними засобами.

Важливий момент, про який варто не забувати, – це формування після Другої світової війни атмосфери забезпечення «штучної» військової могутності, яку отримали провідні кра-

їни світу, вступивши в Північно-Атлантичний Альянс. Це їм дозволяє не накопичувати значний військовий арсенал, однак враховувати його наявність у загальний потенціал країни та її геополітичну могутність. Це стосується Скандинавських країн, Балтійського регіону та окремих країн ЄС.

У світі існують й інші військово-політичні блоки та системи колективної безпеки, однак варто визначити, що більш ефективного та дієвого, ніж НАТО, немає.

Відповідно, окресливши чіткі рамки та об'єктивне місце України в світовій системі можна вирізнити значні особливості, які визначають геополітичну стратегію України.

Висхідними тезами для нас стануть наступні гіпотези:

1. Україна є маленькою державою з точки зору врахування її геополітичної могутності;
2. Україна є об'єктом міжнародних відносин, а не суб'єктом;
3. Україна втратила на найближчі 5-10 років шанс стати регіональним лідером для країн, що прагнуть уникнути тиску з боку Росії;
4. Україна потрапила під всеохопний вплив та контроль геополітичних гравців — США та Росії.

Вищеокреслені гіпотези визначають геостратегічні пріоритети країни та сприяють пошуку асиметричних, креативних, нестандартних механізмів та засобів до просування власної геополітичної стратегії.

В. Горбулін, здійснюючи аналіз поняття «гібридна війна» й нового світопорядку, який намагається побудувати своїми діями Росія, підтверджує, що «наша головна стратегічна загроза — це навіть не питання, чи знайдемо ми тактично успішні відповіді на «гібридну війну» (хоча це життєво важливо), а чи зможемо ми зрозуміти цей новий «гібридний світ», зрозуміти його закони й закономірності (які зараз нам видаються хаосом), і як саме ми скористаємося цим знанням» [5].

Відповідно, чи зможемо ми адекватно, без зайвого популізму та надто широкої суспільної риторики визначити місце України в регіональному й світовому масштабах. Об'єктивізм – є раціональним й прагматичним елементом, що сприяє ефективності та неупередженості реалізації геостратегії країни. Хто, якими засобами, в які терміни, з якою кінцевою метою? – ключові питання, які потребують відповіді.

Документом, який відображає офіційну позицію влади щодо питання формування геостратегії країни, визначення її пріоритетних напрямків діяльності та основних засобів реалізації, є Щорічне послання Президента України в 2016 році до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [1]. Його аналіз виявив перенасиченість використання

агресивно-дипломатичної лексики, статистичних та економічних показників, політичних та соціальних пріоритетів та тенденцій. У даному документі чітко відображені основні стратегічно важливі напрямки, в яких наша держава планує діяти та розвиватись у короткостроковій перспективі. Він є продовженням багаторічної практики фіксації наявних досягнень та втрат, а також «дорожньою картою» для виконавчої гілки влади щодо того, яких основних змін та результатів чекає суспільство (дещо популістичний елемент) від влади в різних напрямках її діяльності.

Україна є державою – геополітичним центром (віссю), значення якої випливає не з її сили й мотивації, а з особливого «вразливого розташування» – географічного (геостратегічного) положення щодо «геостратегічних гравців», за висловлюваннями З. Бжезінського [2]. Поряд з нею до цієї групи країн також входять Азербайджан, Туреччина, Іран й Південна Корея. Кожна з цих країн власним розвитком або зміною геостратегічного спрямування впливає на позицію або навіть історичне майбутнє прямих сусідів, з якими має спільний кордон, а також визначає напрямки розвитку своїх стратегічних партнерів.

Ці країни доповнюють, визначають або видозмінюють геополітичну стратегію так званих «геостратегічних гравців» – тобто, держав, які мають спроможність і національну волю застосовувати силу або вплив поза своїми кордонами для того, щоб змінити наявний геополітичний стан справ у регіоні або в глобальному масштабі. До них в Євразії, на думку З. Бжезінського, належать Франція, Німеччина, Росія, Китай та Індія.

Саме тому варто підкреслити: Україна в реалізації своєї геостратегії орієнтується на країни-сусіди, вивчає їх сильні та слабкі сторони, переймає найкращі елементи розвитку та внутрішнього управління, дистанціюється від негативних тенденцій та стає певним симбіозом, посередником, «золотою серединою» культурно-ментального, соціально-демографічного та політично-економічного впливів.

Геостратегічні центри, в тому числі й Україна, обирають завжди субрегіональний рівень геостратегії, тобто реалізації та власного просування країни як незамінної й важливої, однак схильного до динамічної та оперативної зміни пріоритетів під тиском геостратегічного гравця або їх множини, території.

Такі країни є ахіллесовою п'ятою для більш сильних, але консервативних держав. Субрегіональний рівень передбачає усвідомлене та об'єктивне бачення своєї країни як «буферної зони», за контролем над якою змагаються світові глобальні лідери з метою поширити свій вплив ідеологічного, військового та культурного спрямування.

Це підтверджують й досвід розвитку та по-

зиціонування себе на міжнародній арені й інших країн зі списку геостратегічних центрів.

Що ж до типу геостратегії, то він чітко окреслений тими основними завданнями, вирішення яких є пріоритетним для України: позбавитись тиску та військової агресії з боку Росії, боротьба за звільнення окупованих територій, а також формування інформаційної безпеки щодо мінімізації впливу елементів «гібридної війни» на суспільство.

Саме тому варто визначити, що Україна має комплексно розробити та реалізовувати стримувальну (оборонну) геополітичну стратегію, де зовнішня політика держави використовується як пріоритетний напрямок, спрямований на забезпечення захисту від агресивних дій чи різноманітних форм експансії з боку інших держав та блоків. Президент П. Порошенко постійно наголошує на необхідності дипломатичного вирішення українського питання й Міністерство закордонних справ є головним виконавчим органом в просуванні цього пріоритету.

Засіб, який використовується для такої реалізації – пошук ефективних союзників, а також звернення до міжнародних організацій, що можуть вплинути на ситуацію та супротивника. У Щорічному посланні Президента України в 2016 році до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» чітко описано, що наша держава визначає зовнішньополітичним пріоритетом євроатлантичну інтеграцію (тісна співпраця з ЄС та НАТО).

Для підтвердження: «У плані стратегічної комунікації визначальними для реалізації євроатлантичного курсу є неухильна політична воля керівництва країни рухатися до інтеграції з НАТО та стійке зростання рівня суспільної підтримки курсу на членство в Альянсі. Для практичної реалізації євроатлантичного курсу необхідно насамперед максимально використовувати можливості існуючого формату особливого партнерства з НАТО, а також посилювати двосторонні та багатосторонні зв'язки з країнами – членами Альянсу. Ці можливості мають бути використані з урахуванням змін, що відбуваються в Альянсі, насамперед, нової стратегії адаптації НАТО до сучасних викликів та загроз» [1, с. 120].

З іншого боку, як писали у своїй праці А. Качинський та Д. Молоченко, аргументуючи необхідність мінімізувати участь у вирішенні українських конфліктів зовнішніх суб'єктів: «поєднання повноважень держави і міжнародних безпекових інститутів загрожує втратою керованості, може нині обмежувати їхню волю і здатність до рішучих військових дій – як за мандатом ООН, так і в рамках ситуативних коаліцій... Зростання могутності держави повинно здійснюватися за рахунок створення сучасної армії та нарощування оборонного потенціалу як надійної зброї стримування» [6, с. 34].

Тут можна не погодитись з авторами, адже інколи політична влада, що очолює державу в період конфлікту, особливо, якщо він є довготривалим, не завжди в змозі раціонально та об'єктивно оцінити свої позиції, можливості та рівень загрози й наслідків певних тактичних кроків. Саме тому стає важливим не прагнути самостійно, без видимої, хоча б політичної, підтримки, формувати стратегію протидії або загального розвитку країни.

Як писав В. Горбулін: «Ми повинні чітко розуміти, що для України воєнна загроза з боку Росії не зникне ніколи. Причому ймовірність зростання цієї загрози (і перехід її до активної фази) тим вища, чим менш успішною буде робота Росії з дестабілізації України іншими методами» [4].

Тому наша геополітична стратегія повинна мати комплексний симбіоз і чіткий план зовнішньополітичного просування країни на міжнародній арені, поряд з щоденним і рутинним обов'язком посилення військової могутності та безпекового потенціалу країни.

Про співпрацю України з різноманітними міжнародними організаціями писали багато вчених та політиків, висловлюючи свою прихильність або незадоволеність щодо такого засобу просування національних інтересів, однак виключити впливовість цього механізму неможливо. Інколи публічний дискурс, неформальність переговорів, фінансова й міжнародна допомога стають більш корисними та результативнішими, ніж усі задекларовані, підписані та оприлюднені документи.

Що важливо, «головним завданням євроінтеграційного курсу України сьогодні є вико-

нання положень Угоди про асоціацію з ЄС, при неухильному збереженні орієнтації на демократичні цінності й розбудову демократичних інститутів держави» [1, с. 125]. Окремим елементом, який враховує українська політична еліта, це структурні зміни, які можуть вплинути на цілісність та відкритість ЄС щодо нашої країни, а саме: загроза розпаду об'єднання. Тому логічним є формування пріоритету розбудови двосторонньої співпраці з тими країнами, які прямо впливають на прийняття політичних рішень як в Європі, так і світі загалом. Це, зокрема, Німеччина, Франція, Туреччина.

Висновки. Таким чином, пріоритетом для України з метою реалізації стримувальної геостратегії в політичній сфері є інтеграція взаємодії з Євроатлантичним та Балто-Чорноморським регіонами, співпраця з якими стає вкрай важливою для розвитку держави в довготривалій перспективі.

Паралельно Україна має здійснити інтелектуальний прорив щодо формулювання та затвердження стримувальної геополітичної стратегії з чіткими кроками по її досягненню та з використанням не лише всього національного потенціалу держави, а й вирішенням нестандартних підходів, асиметричних засобів та механізмів її реалізації. Саме це забезпечить можливість адекватно реагувати на зовнішні загрози, прояви «гібридної війни» й довести власну суб'єктність на міжнародній арені. Подальші дослідження теми потребують вивчення засобів асиметричного реагування на зовнішні загрози для середніх та малих країн з урахуванням реалій та змін нового світового порядку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [Текст]. – К.: НІСД, 2016. – 688 с.
2. Бжезінський З. Велика шахівниця [Текст] / З. Бжезінський. – Львів-Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
3. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство [Текст] / З. Бжезінський; пер. з англ. А. Іщенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 203 с.
4. Горбулін В. 2017-й: далі буде... [Електронний ресурс] / В. Горбулін // Дзеркало тижня. 02.07.2016. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/internal/2017-y-dali-bude-cinnisni-resursi-viyni-i-miru-ukrayinskiy-format_.html
5. Горбулін В. Хитромудра невизначеність нового світопорядку... [Електронний ресурс] / В. Горбулін // Дзеркало тижня. 26.08.2016. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/internal/hitromudra-neviznachenist-novogo-svitoporyadku_.html
6. Качинський А. Індикатор могутності провідних країн світу: характер, тенденції та прогноз [Текст] / А. Качинський, Д. Молоченко // Зовнішні справи. – 2015. – № 7. – С. 32-35.
7. Лозовицький О. Геополітичні інтереси – головний імператив сучасного державотворчого процесу [Текст] / О. Лозовицький // Економічний часопис – XXI. – 2007. – № 5-6. – С. 29-33.
8. Міщенко А. Легітимація влади в умовах трансформації суспільств [Текст] / А. Міщенко // Трибуна. – 2011. – № 2. – С. 43-47.
9. Халецька Л. П. Еволюція поняття «могутність» у політичній думці Франції кінця ХХ – початку ХХІ століття / Л. П. Халецька // Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова: зб. наук. статей. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – Вип. 102. – С. 262-272.
10. Colar D. Une intervention sur la «notion de puissance dans les relations internationales depuis le milieu du XIX siècle» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://artic.acbesancon.fr/lp_lettres/publicad/itinerai-re/itineraire2/puissancepedetravail9899.pdf

Стаття надійшла до редакції 01.08.2016

REFERENCES:

1. Analitichna dopovid` do Shhorichnogo Poslannya Prezydenta Ukrainy` do Verhovnoyi Rady` Ukrainy` Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovy`shhe Ukrainy` v 2016 roci [The analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine. On the internal and external situation of Ukraine in 2016] – Kyiv, 688 (in Ukrainian).
2. Brzeziński Z. 2000. Vely`ka shaxivny`cya. [The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives]. Lviv, Ivano-Frankivsk, 236. (in Ukrainian).
3. Brzeziński Z. 2006. Vy`bir: svitove panuvannya chy` svitove liderstvo [Selection: world domination or world leadership] Kyiv, 203 (in Ukrainian).
4. Gorbulin V. 2016. 2017-j: dali bude... [2017 and, to be continued ...] Regime to ecess: <http://gazeta.dt.ua/internal/2017-y-dali-bude-cinnisni-resursi-viyni-i-miru-ukrayinskiy-format-.html> Mirror of the week, no 24 (in Ukrainian).
5. Gorbulin V. Xy`tromudra nevy`znachenist` novogo svitoporyadku [Uncertainties intricate new world order] Regime to ecess: <http://gazeta.dt.ua/internal/hitromudra-neviznachenist-novogo-svitoporyadku-.html>, Mirror of the week, no 30 (in Ukrainian).
6. Kachyns`ky`j A. 2015 Indy`kator mogutnosti providny`x krayin svitu: karakter, tendenciya ta prognoz [LED power leading countries in the nature, trends and forecast] UA Foreign Affairs no 7, 32-35 (in Ukrainian).
7. Lozovy`cz`ky`j O. 2007 Geopolity`chni interesy` – golovny`j imperaty`v suchasnogo derzhavotvorchogo procesu [Geopolitical interests - the main imperative of the modern state building process] Economic Annals-XXI 5-6, 29-33 (in Ukrainian).
8. Mishhenko A. 2011 Legity`maciya vlady` v umovax transformaciyi suspil`stv [The legitimization of power in terms of transformation of societies] Trybuna 2, 43-47 (in Ukrainian).
9. Xalez`ka L. 2012. Evolyuciya ponyattya «mogutnist`» u polity`chnij dumci Franciyi kincy XX – pochatku XXI stolittya [Evolution of the term «power» in the political thought of France at the end of 20 – beginning of the 21 century]. Scientific Proceedings of the National Pedagogical University. MP Dragomanova 102, 262-272 (in Ukrainian).
10. Colar D. Une intervention sur la «notion de puissance dans les relations internationales depuis le milieu du XIX siècle» Regime to ecess: http://artic.acbesancon.fr/lp_lettres/publicad/itineraire/itineraire2//puissancegedetravail9899.pdf

*Мищенко Алла Борисівна - кандидат політичних наук, доцент
Київський національний університет культури та мистецтв
Адреса: 01601, Київ, вул. Є. Коновальця, 36*

*Mishchenko Alla B. - PhD in political science, associate professor
Kyiv National university of culture and arts
Address: 36, E. Konovaltsia St., Kyiv, 01601, Ukraine
Email: mishenko.ab@gmail.com*

*Мищенко Алла Борисовна - кандидат политических наук, доцент
Киевский национальный университет культуры и искусств
Адрес: 01601, Киев, ул. Е. Коновальца, 36*